

References:

1. Pro skhvalennya Kontseptsii rozvitku tsifrovoy ekonomiki ta suspil'stva Ukraini na 2018–2020 roki ta zatverdzhennya planu zakhodiv shchodo yiyi realizatsiyi. Verkhovna Rada Ukraini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (accessed: 26.11.2019).
2. «Shchodo prioritetnikh napryamiv derzhavnoi pidtrimki rozvitku novikh modeley organizatsii virobnichoyi ta innovatsiynoyi diyal'nosti u promislovosti Ukraini»: analitichna dopovid' / Natsional'niy institut strategichnikh doslidzhen': ofitsiyniy sayt. URL: <https://niss.gov.ua/> (accessed: 19.12.2019).
3. «Naukova ta innovatsiyna diyal'nist' v Ukraini» za 2017 rik : statistichniy zbirnik / Derzhavniy komitet statistiki Ukraini. Kyiv, 2017. S. 185–191.
4. The Future of Production, World Economic Forum Information [Elektronniy resurs]. URL: <https://toplank.weforum.org/knowledge/insight/a1Gb00000038nzfEAA/explore/dimension/a1G0X000004QFZqUAO/summary> (accessed: 10.12.2019).
5. Arntz M., Gregory T., Zierahn U. The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries [Elektronniy resurs]. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jhz9h56dvq7-en.pdf?expires=1547122241&id=id&accname=guest&checksum=874EBF26D1866E548FFB067A85FF4D1C> (accessed: 12.11.2019).
6. Chataway J., Parks S., Smith E. (2017) How Will Open Science Impact on University/Industry Collaborations? Foresight and STI Governance, vol. 11, no. 2, pp. 44–53.
7. Raunio M., Nordling N., Kautonen M., Rasanen P. (2018) Open Innovation Platforms as a Knowledge Triangle Policy Tool – Evidence from Finland. Foresight and STI Governance, vol. 12, no. 2, pp. 62–76.
8. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3) [Elektronniy resurs]. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf (accessed: 01.11.2019).
9. Porter M. Konkurentsia.: Per. s angl. – M.: Izdatel'skiy dom «Vil'yams», 2005. – 608 s.: il. – Paral. tit. angl.
10. Kirich N., Libus' T., Spivak S. Udoskonalennya innovatsiynikh vazheliv vplivu na zabezpechennya efektyvnosti diyal'nosti virobnichogo pidpriemstva (ekologo-ekonomichni aspekti) [Elektronniy resurs] / Natalya Kirich, Tetyana Libus', Sergiy Spivak // Sotsial'no-ekonomichni problemi i derzhava. – 2018. – Vip. 1(18). – S. 52–60. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18knbeea.pdf>. (accessed: 07.11.2019).
11. SMART-spetsializatsiya dlya strategiy regional'nogo rozvitku v Ukraïni: ofitsiyniy sayt. URL: <http://ufuti.pro/strategies/339-smartspetsializatsiia-dlia-stratehii-rehionalnoho-rozvytku-v-ukraini.html> (accessed: 02.12.2019).

УДК 351.746.1

Тимчишин Ю.В.,

кандидат економічних наук, докторант,
*Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього
 Національної академії наук України*

Tymchyshyn Julia,

Candidate of Sciences (Economics), Doctoral,
*Institute of Regional Research
 named after M.I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ

Тимчишин Ю.В. Удосконалення методичного інструментарію оцінювання соціальної безпеки регіонів. У статті розкрито підходи до обґрунтування сутності поняття «соціальна безпека регіону» і представлено авторське трактування цієї дефініції. Запропоновано методичний інструментарій оцінювання рівня соціальної безпеки регіонів, який ґрунтується на таких основних показниках, як: рівень зайнятості населення, співвідношення середньої заробітної плати та прожиткового мінімуму, співвідношення середньої заробітної плати регіону і середньої заробітної плати в країні, рівень безробіття за методологією МОП, середньомісячна заробітна плата одного працюючого. Виявлено існуючі розходження у територіальному розвитку за інтегральною бальною оцінкою рівня соціальної безпеки. Розроблено пропозиції щодо групування регіонів із виділенням найвищого, високого, середнього, низького та критичного рівнів соціальної безпеки.

Ключові слова: соціальна безпека регіонів, показники-індикатори, бальна оцінка, рівень безпеки, конвергенція, дивергенція.

Тимчишин Ю.В. Совершенствование методического инструментария оценки социальной безопасности регионов. В статье раскрыты подходы к обоснованию сущности понятия «социальная безопасность региона» и представлена авторская трактовка данной дефиниции. Предложен методический инструментарий оценки уровня социальной безопасности регионов, основанный на таких основных показателях, как: уровень занятости населения, соотношение средней заработной платы и прожиточного минимума, соотношение средней заработной платы региона к средней заработной плате в стране, уровень безработицы по методологии МОТ, среднемесячная заработная плата одного работающего. Выявлены существующие различия в территориальном развитии с помощью интегральной балльной оценки уровня социальной безопасности. Разработаны предложения касательно группирования регионов с выделением высшего, высокого, среднего, низкого и критического уровней социальной безопасности.

Ключевые слова: социальная безопасность регионов, показатели-индикаторы, балльная оценка, уровень безопасности, конвергенция, дивергенция.

Tymchyshyn Julia. Improvement of methodological tools of assessment of social security of regions. In the article the approaches to substantiate the essence of the concept of "social security of the region" is described. The author's interpretation of this definition which characterizes the ability of territorial entities to ensure a high standard of living, employment and economic activity in the context of decentralized management and administrative-territorial reform, taking into account regional differences, existing external and internal risks, threats and dangers is presented. In today's context, the security of regions is shaped by the factors of decentralization of powers and covers the same components as national ones, but taking into account the specifics of territorial entities. Social security of the region is a formative link in the holistic hierarchical formation of social processes. A methodological toolkit for assessing the level of social security of regions, which is based on basic indicators such as: employment rate, average wage to living wage ratio, regional average wage to national average wage, unemployment rate, methodological unemployment fee of one worker is proposed. The choice of a system of social security indicators of a region should be made on the basis of identification of the most significant social aspects of its activity, taking into account the requirements of the coherence of indicators, the period of their evaluation and the reliability of measurement of values. Formation of a tool for assessing the social security of a region is based on its focus on creating conditions that would ensure a stable and progressive development of social relations, preserving, strengthening, protecting the quality state of social relations that ensure the progressive development of the individual, society, state and region. Existing differences in territorial development have been identified based on an integrated score of social security. It is proved that the higher the integral score, the better the position of the regions in achieving certain social security parameters. Proposals for grouping regions with the highest, high, medium, low and critically low levels of social security have been developed.

Key words: social security of the regions, indicators, score, security, convergence, divergence.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Системна трансформація суспільних процесів та інтеграційна спрямованість України у світовий глобальний простір зумовили поглиблення соціальних протиріч на загальнодержавному і регіональному рівнях. Забезпечення соціальної безпеки є однією з основних проблем регіонального розвитку, оскільки її стан визначає цілісність та стійкість функціонування регіональних економічних систем, захист життєво важливих інтересів їхніх членів. Наростання екзогенних і ендемогенних ризиків, загроз та небезпек, активізація деструктивних сценаріїв та диференціація у соціальному розвитку регіонів окреслили необхідність розроблення методичного інструментарію їх оцінювання й актуалізували проблематику дослідження соціальної безпеки регіонів як важливого складника національної безпеки України.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематику забезпечення соціальної безпеки відображено у дослідженнях Європейської Комісії [1], нормативних документах Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [2], а також у науковому доробку таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: О. Ляш [3], А. Пшенічнікова [4], П. Ляшенко [5], О. Сидорчук [6],

О. Мельникова [7], А. Гайфуллін, М. Гайфулліна [8]. Поряд із цим загострення соціальних протиріч та дивергенція у соціально-економічному розвитку регіонів зумовили потребу в окресленні інструментарію вирішення зазначених проблем, теоретичному їх обґрунтуванні та практичному вирішенні.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є вдосконалення підходів до оцінювання рівня соціальної безпеки регіонів та розроблення рекомендацій щодо їх конвергенції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Соціальна компонента під час її розгляду в структурі безпеки передбачає передусім аналіз національної безпеки як системи державних і суспільних гарантій, які забезпечують стійкий розвиток та захист конституційного устрою, суверенітету і територіальної цілісності країни від внутрішніх і зовнішніх загроз. Соціальна безпека як стан відносин соціально-територіальних угруповань населення формується відповідно до адміністративно-територіального поділу країни і забезпечує їх захищеність, гідний рівень життя і засади для розвитку. В умовах сьогодення безпека регіонів формується під впливом чинників децентралізації владних повноважень і охоплює ті ж компоненти, що й національна, але з урахуванням специфіки територіальних утворень.

У сучасній науковій літературі відсутні одностайні підходи до обґрунтування концептуальних засад формування понятійно-категоріального апарату «соціальна безпека регіону». Ураховуючи те, що соціальний аспект національної безпеки тісно пов'язаний з економічними, політичними, культурними, ціннісно-світоглядними та іншими процесами суспільного життя країни, його варто розглядати як один із найважливіших інструментів соціальної політики держави. Своєю чергою, соціальна безпека регіону є формуючою ланкою у цілісній ієрархічній формації суспільних процесів, тому має різноаспектні змістовні характеристики і параметри.

У найбільш загальному розумінні соціальна безпека (societal security) – це здатність зберігати достатній рівень соціального забезпечення суспільства за наявності можливих або фактичних загроз [1]. Отже, основоположним параметром даної дефініції є достатність соціального гарантування й захищеність від загроз.

Згідно з методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, соціальна безпека – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішого складника економічного потенціалу країни [2]. Такий підхід ґрунтується на основних соціальних параметрах реалізації, найбільш вагомим з яких є розвиток людського капіталу.

За визначенням О.І. Іляш, соціальна безпека регіону є взаємодією елементів соціальної системи з метою координації та управління соціально-економічними процесами для забезпечення реалізації національних соціальних інтересів, запобігання соціальним загрозам національної безпеки, ліквідації їх наслідків і досягнення на цій основі такого рівня безпеки, який би сприяв ефективному досягненню загальноекономічних та соціальних цілей розвитку регіону [3, с. 52]. Цей аспект соціальної безпеки регіону акцентує на її місці в ієрархії регіонального розвитку та спрямованості на результативність.

Варто зазначити, що соціальна безпека на регіональному рівні отождотожнюється також із категорією «якість життя населення регіону», при цьому соціальна безпека розглядається як передумова розвитку соціальної сфери, що забезпечує стійкий стан, оптимальне забезпечення потреб, високу якість життя тощо [4, с. 47]. Такий аспект у трактуванні дефініції дещо обмежує її роль та місце у реалізації регіональних цілей розвитку, оскільки «якість життя населення» – це лише один із параметрів соціальної безпеки регіону.

Із позицій дуальної природи формування соціальної безпеки з акцентом на важливості державного управління у соціальній сфері трактує цей термін П.А. Ляшенко і зазначає, що соціальна безпека регіону є системотворчим елементом національної безпеки, контент якого відображає міру захищеності соціально-економічної системи регіону від внутрішніх та зовнішніх загроз, досягнення котрої має забезпечуватися внаслідок взаємодії інституціональних, політичних, економічних та соціальних важелів державного управління, місцевого самоврядування та державно-публічного партнерства [5, с. 81].

Вагомий аспект досліджень у контексті організаційно-економічного забезпечення соціальної безпеки на

регіональному рівні висвітлено О.Г. Сидорчук із наголошенням на необхідності врахування ризиків та небезпек, властивих конкретній території, існуючої соціально-економічної регіональної диференціації і пов'язаних із цим передумов виникнення внутрішніх конфліктів [6].

О.А. Мельникова пропонує розглядати соціальну безпеку регіону як динамічну систему, яка відображає взаємодію та координацію суб'єктів і об'єктів соціальної політики держави з метою управління соціально-економічними процесами, підтримки соціальної стабільності в регіоні, протидії зовнішнім і внутрішнім прихованим та наявним загрозам, забезпечення соціального розвитку на регіональному рівні та поліпшення якості життя населення [7].

На нашу думку, соціальна безпека регіонів як складова частина регіональної суспільної системи характеризує здатність територіальних утворень забезпечувати високий рівень життя населення, його зайнятості та економічну активність в умовах децентралізації управління та адміністративно-територіальної реформи з урахуванням регіональних відмінностей, існуючих зовнішніх та внутрішніх ризиків, загроз і небезпек.

Варто зазначити, що в наукових дослідженнях залишається недостатньо розробленим і методичний інструментарій оцінювання соціальної безпеки регіонів. Зокрема, А.Ю. Гайфуллін та М.М. Гайфулліна пропонують оцінювати соціальну безпеку регіону на основі структурної моделі, яка інтегрує комплекс сфер: демографію, ринок праці, добробут і соціальний захист, правопорядок, охорону здоров'я, освіту та духовно-культурний розвиток [8]. Такий підхід найбільшою мірою відображає стан демографічного та соціального розвитку регіонів, ступінь загроз і групування регіонів за інтегральним рівнем соціальної безпеки. Відзначаючи ґрунтовне прикладне значення даного підходу, вважаємо, що окремі з індикаторів не повною мірою стосуються соціальної безпеки регіонів, наприклад потужність амбулаторних поліклінік та ін.

На нашу думку, вибір системи індикаторів соціальної безпеки регіону повинен здійснюватися на основі виявлення найбільш значимих соціальних аспектів його діяльності з урахуванням вимог взаємоузгодженості показників, періоду їх оцінювання і достовірності виміру значень.

Формування інструментарію оцінювання соціальної безпеки регіону ґрунтується на її спрямованості на формування умов, які б забезпечували стабільний та прогресивний розвиток соціальних відносин, збереження, зміцнення й підвищення добробуту, тобто захищеності якісного стану соціальних відносин, які забезпечують прогресивний розвиток особистості, суспільства, регіону і держави, а отже, має комплексний характер.

На нашу думку, оцінювання соціальної безпеки регіону доцільно проводити з використанням основних показників-індикаторів, таких як: рівень зайнятості населення,%; співвідношення середньої заробітної плати та прожиткового мінімуму; співвідношення середньої заробітної плати регіону і середньої заробітної плати в країні; рівень безробіття за методологією МОП,%; середньомісячна заробітна плата одного працюючого, грн.

Зазначені показники, на нашу думку, дають змогу охарактеризувати соціальну безпеку регіонів із позицій добробуту, можливості задоволення суспільних потреб, захищеності та розвитку людського капіталу.

Запропонований підхід ґрунтується на бальній оцінці. Кожному із запропонованих показників у розрізі регіонів присвоюється бальна оцінка в діапазоні від 1 до 25, де 25 – найкраща оцінка, 1 – найгірша. Відповідно, чим вища інтегральна бальна оцінка, тим кращі позиції регіонів у досягненні визначених соціальних параметрів безпеки. Результати проведених розрахунків представлено в табл. 1.

За результатами розрахунків доцільно представити диференціацію регіонів України за інтегральною оцінкою соціальної безпеки і зробити висновки щодо її забезпечення (рис. 1).

Дані, наведені на рис. 1, свідчать, що чим більше наближені значення показників до центру графіка, тобто до 0, тим слабшими в контексті забезпечення соціальної безпеки є позиції регіонів. Зокрема, до таких областей у 2018 р. віднесено Чернігівську, Кіровоградську та Тернопільську. Найстійкішими були соціальні позиції у Дніпропетровській, Київській областях та м. Києві, що також підтверджують дані табл. 2.

Запропонований підхід дав змогу виокремити регіони з найвищим, високим, середнім, низьким й критично низьким рівнями соціальної безпеки впродовж 2014–2018 рр. Урахування стану й рівня диференціації у соціальному складнику національної безпеки дало

змогу виявити значні диспропорції в областях України та ідентифікувати регіони-лідери і регіони-аутсайтери за такими показниками, як: рівень зайнятості населення, співвідношення середньої заробітної плати та прожиткового мінімуму, співвідношення середньої заробітної плати регіону і середньої заробітної плати в країні, рівень безробіття за методологією МОП, середньомісячна заробітна плата одного працюючого.

Від належного врахування й комплексності у вирішенні соціальних проблем залежать зниження соціальної напруги, закладення довгострокових основ забезпечення соціальної стабільності і підвищення якості життя населення, що дасть змогу знизити загрози соціальній стабільності й підвищити соціальну безпеку регіону.

Сучасний аспект концепції соціальної безпеки передбачає активне стимулювання і модернізацію соціальних структур та інститутів, пристосованих до нових соціальних реалій життя.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Запропонована методика оцінювання соціальної безпеки регіону має прикладне значення й базується на показниках-індикаторах, які найбільшою мірою характеризують соціальний складник національної безпеки. Представлені

Таблиця 1

Групування регіонів України за показниками соціальної безпеки у 2018 р.

№ з/п	Область (регіон)	Рівень зайнятості населення, %		Співвідношення середньої заробітної плати та прожиткового мінімуму		Співвідношення середньої заробітної плати регіону і середньої заробітної плати в країні		Рівень безробіття за методологією МОП, %		Середньомісячна заробітна плата одного працюючого, грн		Інтегральна бальна оцінка
		значення	бал	значення	бал	значення	бал	значення	бал	значення	бал	
1	Вінницька	90,11	12	4,6	15	0,88	15	9,89	12	7801	15	69
2	Волинська	88,57	4	4,3	10	0,83	10	11,43	4	7324	7	35
3	Дніпропетровська	92,03	18	5,2	22	1,00	22	7,97	18	8862	22	102
4	Донецька	86,02	2	5,7	24	1,09	24	13,98	2	9686	24	76
5	Житомирська	89,63	8	4,3	9	0,83	9	10,37	8	7372	10	44
6	Закарпатська	89,96	10	4,7	18	0,91	18	10,04	10	8070	18	74
7	Запорізька	90,11	11	5,1	21	0,98	21	9,89	11	8726	21	85
8	Івано-Франківська	92,19	20	4,4	13	0,85	13	7,81	20	7551	13	79
9	Київська	93,67	23	5,4	23	1,03	23	6,33	23	9097	23	115
10	Кіровоградська	88,41	3	4,2	5	0,81	5	11,59	3	7191	5	21
11	Луганська	84,86	1	4,3	8	0,83	8	15,14	1	7365	9	27
12	Львівська	93,10	21	4,7	17	0,90	17	6,90	21	8001	16	92
13	Миколаївська	90,38	15	4,8	19	0,92	19	9,62	15	8160	19	87
14	Одеська	93,58	22	4,7	16	0,90	16	6,42	22	8011	17	93
15	Полтавська	88,79	5	4,9	20	0,94	20	11,21	5	8375	20	70
16	Рівненська	90,35	14	4,4	12	0,84	12	9,65	14	7469	11	63
17	Сумська	91,27	16	4,3	7	0,83	7	8,73	16	7324	6	52
18	Тернопільська	89,58	7	4,1	3	0,79	3	10,42	7	6969	1	21
19	Харківська	94,68	25	4,5	14	0,86	14	5,32	25	7657	14	92
20	Херсонська	89,73	9	4,2	4	0,80	4	10,27	9	7058	4	30
21	Хмельницька	91,58	17	4,3	6	0,83	6	8,42	17	7346	8	54
22	Черкаська	90,35	13	4,4	11	0,84	11	9,65	13	7478	12	60
23	Чернівецька	92,07	19	4,1	2	0,79	2	7,93	19	6991	2	44
24	Чернігівська	89,39	6	4,1	1	0,79	1	10,61	6	6995	3	17
25	м. Київ	93,78	24	8,0	25	1,53	25	6,22	24	13542	25	123

Джерело: власні розрахунки автора

Рис. 1. Диференціація регіонів України за інтегральною оцінкою соціальної безпеки у 2018 р.

Джерело: авторська розробка

Таблиця 2

Групування регіонів України за інтегральною бальною оцінкою параметрів соціальної безпеки за 2014–2018 рр.

Рівні соціальної безпеки	2014	2015	2016	2017	2018
Критично низький, ≤ 25	Тернопільська (11) Чернігівська (22) Житомирська (25)	Тернопільська (11) Житомирська (24) Кіровоградська (25) Херсонська (25)	Тернопільська (14) Кіровоградська (23) Чернігівська (25)	Тернопільська (17) Луганська (22) Чернігівська (25)	Чернігівська (17) Кіровоградська (21) Тернопільська (21)
Низький, 26-50	Херсонська (31) Кіровоградська (36) Волинська (39) Чернівецька (40) Вінницька (45) Закарпатська (48) Черкаська (50)	Чернігівська (33) Чернівецька (36) Луганська (41) Волинська (44) Хмельницька (45) Черкаська (50)	Херсонська (33) Волинська (35) Житомирська (36) Чернівецька (44) Хмельницька (46) Черкаська (50)	Кіровоградська (26) Волинська (31) Херсонська (34) Житомирська (41) Чернівецька (44) Рівненська (49)	Луганська (27) Херсонська (30) Волинська (35) Житомирська (44) Чернівецька (44)
Середній, 51-75	Полтавська (56) Рівненська (61) Сумська (64) Хмельницька (65) Луганська (66) І.-Франківська (73)	Полтавська (60) Закарпатська (62) Сумська (62) Рівненська (67) Вінницька (69) І.-Франківська (72)	Луганська (56) Полтавська (57) Вінницька (62) Сумська (63) Закарпатська (64) Рівненська (64) І.-Франківська (72)	Хмельницька (51) Черкаська (62) Сумська (64) Полтавська (65) Вінницька (68) І.-Франківська (75)	Сумська (52) Хмельницька (54) Черкаська (60) Рівненська (63) Вінницька (69) Полтавська (70) Закарпатська (74)
Високий, 76-100	Львівська (78) Донецька (86) Миколаївська (89) Харківська (97) Одеська (98)	Донецька (76) Львівська (88) Запорізька (94) Харківська (95) Миколаївська (96)	Донецька (76) Запорізька (89) Миколаївська (89) Львівська (90) Харківська (93)	Донецька (76) Закарпатська (76) Запорізька (85) Миколаївська (88) Львівська (91) Харківська (93) Одеська (100)	Донецька (76) І.-Франківська (79) Запорізька (85) Миколаївська (87) Львівська (92) Харківська (92) Одеська (93)
Найвищий, 101 і більше	Запорізька (101) Київська (110) Дніпропетровська (111) м. Київ (123)	Одеська (105) Дніпропетровська (111) Київська (113) м. Київ (121)	Одеська (102) Дніпропетровська (105) Київська (114) м. Київ (123)	Дніпропетровська (104) Київська (117) м. Київ (121)	Дніпропетровська (102) Київська (115) м. Київ (123)

Джерело: авторська розробка

аналітичні розрахунки стану соціальної безпеки областей України дали змогу здійснити їх групування і виокремити території з найвищим, високим, середнім, низьким та критично низьким рівнями соціальної безпеки.

Перспективою подальших досліджень вважаємо здійснення кластеризації регіонів за показниками соціальної безпеки та розроблення концептуальних засад її забезпечення.

Список використаних джерел:

1. A Working Definition of Societal Security Deliverable submitted in November 2012 (M11) in fulfilment of the requirements of the FP7 project. *ETTIS (European security trends and threats in society)*. URL : http://ettis—project.eu/wp—content/uploads/2012/03/D1_2.pdf (дата звернення: 05.12.2019).
2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/stru> (дата звернення: 02.12.2019).
3. Іляш О.І. Трансформації системи соціальної безпеки України: регіональний вимір : монографія. Львів : ПАІС, 2012. 592 с.
4. Пшеничникова А. Социальная безопасность как фактор развития качества жизни населения региона. *Регионология*. 2008. № 3. С. 45–52.
5. Ляшенко П.А. Управління економічним розвитком регіону на засадах протидії загрозам його соціальній безпеці : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Севе́родо́нецьк, 2018. 228 с.
6. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.
7. Мельникова О.А. Соціальна безпека регіону: сутність та способи протидії загрозам. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/84.pdf (дата звернення: 24.11.2019).
8. Гайфуллин А.Ю., Гайфулина М.М. Методический подход к оценке социальной безопасности региона. *Фундаментальные исследования*. 2015. № 12–5. С. 1001–1006.

References:

1. A Working Definition of Societal Security Deliverable submitted in November 2012 (M11) in fulfilment of the requirements of the FP7 project. *ETTIS (European security trends and threats in society)*. URL: http://ettis—project.eu/wp—content/uploads/2012/03/D1_2.pdf (Accessed 05 December 2019).
2. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), Order "On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine", available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/stru> (Accessed 05 December 2019).
3. Ilyash O.I. (2012) *Transformaciji systemy social'noji bezpeky Ukrajinjy: rehional'nyj vymir* [Transformations of Ukraine's Social Security System: A Regional Dimension]. Lviv : PAiS (in Ukrainian)
4. Pshenichnikova A. (2008) Sotsial'naya bezopasnost' kak faktor razvitiya kachestva zhizni naseleniya regiona [Social security as a factor in the development of the quality of life of the region's population]. *Regionology*, no. 3, pp. 45–52.
5. Ljashenko P.A. (2018) *Upravlinnja ekonomichnym rozvytkom rehionu na zasadakh protydiji zagrozam jogho social'noj bezpeci* [Managing the economic development of the region on the basis of counteracting the threats to its social security] (PhD Thesis), Severodonetsk: Volodymyr Dahl East Ukrainian National University.
6. Sydoruchuk O.G. (2018) *Social'na bezpeka: derzhavne rehuljuvannja ta orghanizacijno-ekonomichne zabezpechennja* [Social security: state regulation and organizational and economic support]. Lviv : LRIDU NADU (in Ukrainian)
7. Melnykova O.A. (2018) Social'na bezpeka rehionu: sutnistj ta sposoby protydiji zagrozam [Social security in the region: the nature and ways of countering threats]. *An efficient economy*, no. 5. Available at: URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/84.pdf. (Accessed 24 November 2019).
8. Gayfullin A.Yu., Gayfullina M.M. (2015) Metodicheskiy podkhod k otsenke sotsial'noj bezopasnosti regiona [Methodological approach to assessing the social security of the region]. *Basic research*, no. 12–5, pp. 1001–1006.